

Christine Quarfood, *Montessoris pedagogiska imperium: Kulturkritik och politik i mellankrigstidens Montessorirörelse* (Göteborg: Daidalos 2017). 499 s.

I de ständigt återkommande debatterna om utbildningens, skolans eller barnfostrans kris, har olika individer på olika sätt presenterat lösningar på tidens problem. Rousseau, Pestalozzi, Fröbel, och Dewey är några av dessa. Christine Quarfoods omfattande monografi handlar om den italienska läkaren och barnpedagogen Maria Montessori (1870–1952) vars pedagogik utlovade storartade resultat: försummade barn blev tack vare Montessoripedagogikens försorg såväl harmoniska som högpresterande. Resultatet av Montessoris arbete kan vi se än i dag. Enligt Svenska Montessoriförbundet har förbundet 300 skolor och förskolor som medlemmar, och det finns ytterligare 500 förskolor och skolor som har denna inriktning.

Quarfood tar sin utgångspunkt i sin föregående studie *Positivism med mänskligt ansikte: Montessoripedagogikens idéhistoriska grunder* (2005), som behandlade hur Montessori konstruerade sin förskolepedagogik mot bakgrund av bland annat fransk upplysningssensualism, psykiatrins degenerationsdiskurs och samtida antropologi. I stället för Montessoripedagogiken och dess idéhistoriska sammanhang, ägnas denna bok framför allt åt Montessorirörelsen och dess utveckling från 1910-talet till mitten av 1930-talet, när Montessori flyttade från Spanien till Indien, och Montessorirörelsen bannlystes från Nazityskland och fascismens Italien. Tyngdpunkten läggs vid Montessoridebatten i Italien, USA, England och Nederländerna, men även österrikiska och spanska förhållanden tas till viss del upp.

Quarfoods studie har fyra tämligen fristående delar. Den första delen behandlar Montessoripedagogiken och hur den baserades på sinnesgymnastiken och anknöt till den debatt som fördes av bland andra Ellen Key och den italienske antropologen Giuseppe Sergi. Här relateras också Montessoris pedagogik till Frøbels lekpedagogik och den italienska Agazzimetoden. Bokens andra del behandlar Montessorirörelsens internationalisering med utgångspunkt från dess expansion i USA och den inlärningsteori som Montessori formulerade vid mitten av 1910-talet. Här behandlas exempelvis hur översättningen *The Montessori Method* (1912) blev årets näst mest sålda fackbok i USA, och det entusiastiska mottagande som Montessoris USA-turné fick. I *New York Tribune* beskrevs hon som "Europas intressantaste kvinna", och vid föredraget inför ett fullsatt Carnegie Hall presenterades hon som "världshistoriens främsta kvinnliga pedagog".

Bokens tredje del behandlar Montessorirörelsens utveckling i Europa. Där hade rörelsen särskilt starka fästen i städer som London, Amsterdam, Rom och Barcelona, och det bildades nationella Montessoriförbund i Italien, Nederländerna, Danmark, Tyskland och England. I denna del diskuteras bland

annat den viktiga frågan om varför Montessorirörelsen var så framgångsrik i sin globala utbredning. Redan under Quarfoods undersökningsperiod översattes Montessoris *Il Metodo* till ett dussin språk, och Montessoriskolor och -förskolor hade spridits till ett sextiotal länder. I sin förklaring uppmärksammar Quarfood särskilt den idealistiska hängivenhet som rörelsen förutsatte, och rörelsens civilisationskritiska sida. Enligt Quarfood grundades alltså inte rörelsens framgångar enbart på att det var ett affärsföretag byggt på böcker och kurser, en slags pedagogisk kyrka eller en didaktisk teknikverkstad. Bokens avslutande fjärde del behandlar en inom forskningsfältet omdiskuterad fråga, nämligen Montessorirörelsens relation till Italiens fascistiska regime.

Montessoris pedagogiska imperium är utan tvekan en mycket imponerande insats. Quarfood har tack vare sina omfattande studier i ämnet osedvanligt stora och breda kunskaper om Montessori och hennes rörelse, och boken är också grundad på en mycket omfattande (och internationell) empirisk studie. Det är inte alltid man får möjlighet att läsa en så informationsrik och kunnigt skriven bok.

Av en sådan oerhört värdefull studie är det naturligtvis svårt att önska sig något mer. Studiens omfattning har dock inneburit att andra delar av det vetenskapliga arbetet inte givits samman utrymme. Jag hade gärna sett att Quarfood berättat mer om de forskningsfält som hon vill bidra till, så att bokens vetenskapliga bidrag kunde klargöras ytterligare. Bokens begränsade kommunikation med forskningsfältet ger den också en tämligen sluten karaktär, vilket känns onödigt för en bok som förtjänar ett bredare genomslag, inte minst i en läsekrets som intresserat sig för internationella och transnationella fenomen.

Som läsare hade jag också velat veta mer om Quarfoods syn på Montessori och hennes rörelse. Betraktar hon Montessori som en pedagogisk pionjär i traditionell mening, ett prisma som samlar och bryter de pedagogiska idéer som kännetecknade samtiden, eller som ett slags flytande signifikant som tillskrivs olika betydelser beroende på kontext? Quarfood hade också gärna fått fördjupa sig i frågor som rör Montessorirörelsens internationella framgångar. Var de exempelvis ett resultat av kärnan i Montessoris budskap, eller ett resultat av hur lätt Montessoris tankar kunde anpassas till olika nationella sammanhang? Tydligare svar på dessa frågor hade sannolikt kunnat skärpa analysen ytterligare. Som bok betraktad hade den också varit förtjänt av ett sammanfattande kapitel. Kanske kan detta läggas till i den engelska översättning av denna bok, som jag verkligen hoppas att den får.